

Ministerul Sănătății,
Muncii și Protecției Sociale
al Republicii Moldova

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC
Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
Швейцарское управление по развитию и сотрудничеству

Swiss TPH
Swiss Tropical and Public Health Institute
Schweizerisches Tropen- und Public Health-Institut
Institut Tropical et de Santé Publique Suisse

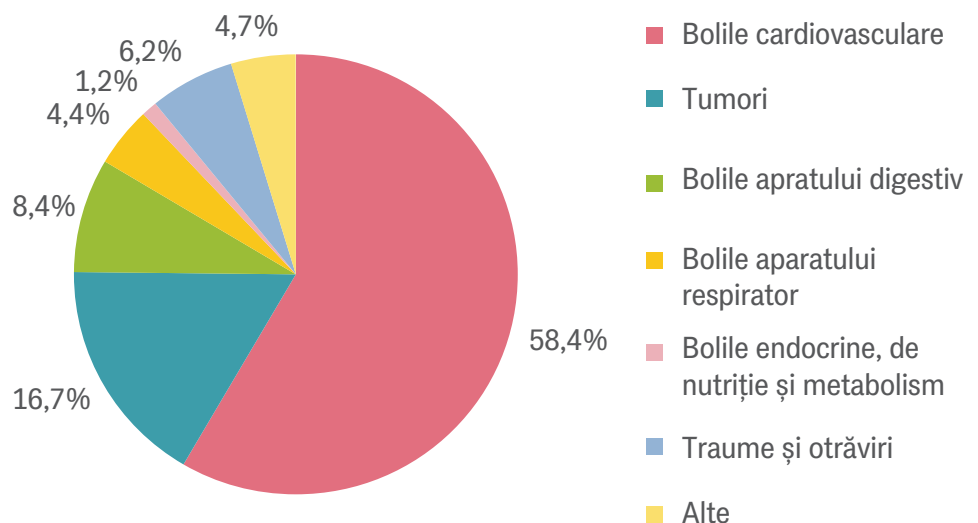
 Proiect
Viață Sănătoasă
Reducerea poverii bolilor netransmisibile

DESCRIERE ȚARĂ

Situația în Republica Moldova

Bolile netransmisibile sunt o problemă majoră de sănătate publică și socio-economică în Republica Moldova și exercită cea mai mare povară atât asupra sistemului de sănătate, cât și a celui de protecție socială. Din totalul mortalității generale de 1036 cazuri la 100 mii populație, bolile netransmisibile la nivel național au constituit în a. 2017 peste 89%. Peste jumătate din povara bolilor, măsurată în DALY (ani de viață sănătoasă pierduți din cauza dizabilității și a decesului prematur) se datorează factorilor de risc comportamentali modificabili, precum consumul de alcool și tutun, inactivitatea fizică și alimentația nesănătoasă, inclusiv consumul redus de fructe și legume și altor determinante ale sănătății.

Structura mortalității generale în Republica Moldova, a.2017

PRINCIPALELE CAUZE

Bolile cardiovasculare (BCV), cca 58,4% din mortalitatea totală, prevalând în populația cu vârsta aptă de muncă (30-70 de ani) și constituind 25-26%, îndeosebi în rândul bărbaților. Totodată, este de menționat faptul că morbiditatea prin BCV este în descreștere cu cca 15%.

Tumorile maligne, cca 16,7% din mortalitatea totală, sunt în continuă creștere. Rata mortalității prin această cauză variază cu vârsta, o creștere bruscă are loc începând cu vârsta de 45 ani și mai mult. Peste 60% din cazurile de deces survin la vârsta aptă de muncă.

Bolile aparatului digestiv (în special hepatite cronice și ciroze hepatice), cca 8,4% în structura totală a mortalității și care sunt în scădere începând cu a. 2011.

Bolile sistemului endocrin, cca 1,2%, diabetul zaharat, care reprezintă 95% din această categorie, înregistrează o creștere cu 10% în ultimii 5 ani, mult mai larg răspândit în mediul urban.

Bolile cronice ale aparatului respirator, cca 4,4% în structura totală a mortalității și sunt în descreștere lentă, cu 8% în ultimii 5 ani. Mai pronunțată este scăderea mortalității prin boala pulmonară cronică și astmul bronșic (cu 10-15%).

Cadrul național normativ include:

- Strategia națională de prevenire și control al BNT pe anii 2012-2020, nr. 82/2012;
- Planul național de acțiuni pe anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei BNT, HG nr. 403/2016;
- Programele naționale specifice pe BNT prioritare și factorii de risc majori pentru BNT.

ASPECTE PRINCIPALE

DEMOGRAFIA / pag. 4

Populația stabilă la începutul anului (mii locuitori)	91,2	●	▽
Raport populație rurală	81,5%	●	□
Raport bărbați/femei	48,6%/51,4%	●	□
Sporul natural (la 1000 locuitori)	-0.6	●	□
Speranța de viață la naștere (ani)	71,5	●	△

ECONOMIA / pag. 5

Câștigul salarial mediu lunar brut (lei)	3915,9	●	△
Rata de ocupare în câmpul muncii	42,8%	●	△

MEDIUL DE TRAI / pag. 5

Număr sisteme de alimentare cu apă funcționale	29	●	△
Număr sisteme de canalizare funcționale	2	●	□

SISTEMUL DE OCROTIRE A SĂNĂTĂȚII / pag. 6

Numărul medicilor de familie (la 10 mii locuitori)	3,4	●	□
Numărul asistenților medicilor de familie (la 10 mii locuitori)	14,2	●	▽
Numărul mediu de vizite în an la 1 locuitor	4,1	●	□
Rata examinare a grupului de risc:			
Tensiunea arterială	82,0%	●	▽
Indicele glicemic	37,1%	●	▽
Nivelul colesterolului	33,9%	●	▽

STAREA SĂNĂTĂȚII LA ADULȚI / pag. 7

Mortalitatea populației de vârstă apta de muncă (la 100 mii)	426,0	●	▽
Incidența generală a populației adulte (la 10 mii)	1324,0	●	□
Prevalența generală a populației adulte (la 10 mii)	6335,7	●	□
Supraviețuirea bolnavilor cu tumori maligne 5 ani și peste (la 10 mii)	37,3	●	▽

STAREA SĂNĂTĂȚII LA COPII / pag. 8

Incidența generală la copii (la 10 mii)	6325,5	●	△
Prevalența generală la copii (la 10 mii)	7943,6	●	△
Copii depistați cu acuitatea vizuală scăzută în urma examinărilor profilactice (la 1000 copii examinați)	14,4	●	□

MEDIUL SOCIAL AL COPIILOR / pag. 9

Număr instituții de învățământ primar și secundar general	35	●	▽
Rata elevi cuprinși în învățământul primar și secundar general	86,7%	●	□
Număr elevi în instituțiile preuniversitare (la 10 mii locuitori)	902	●	▽
Disponibilitatea prânzului școlar	41,6%	●	□

* DATE STATISTICE
PE ANUL 2017

STAREA CURENTĂ:

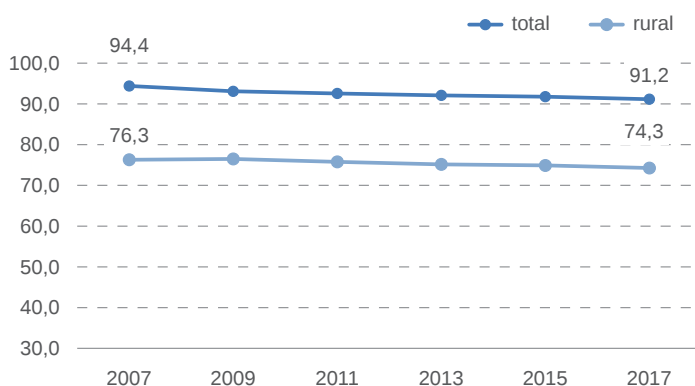
- nesatisfăcătoare
- satisfăcătoare
- bună

INDICATOR STATISTIC:

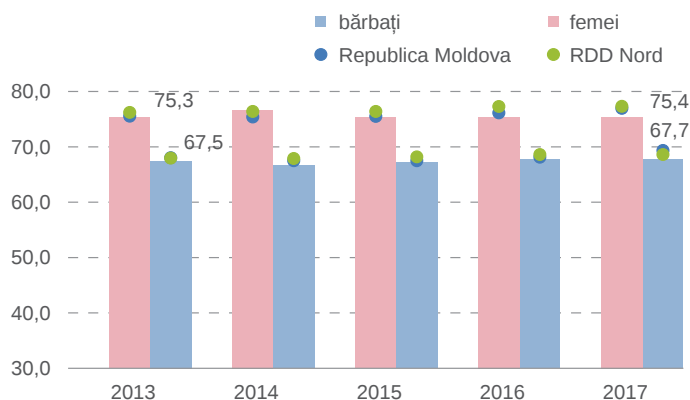
- △ în creștere
- stabil
- ▽ în descreștere

DEMOGRAFIA

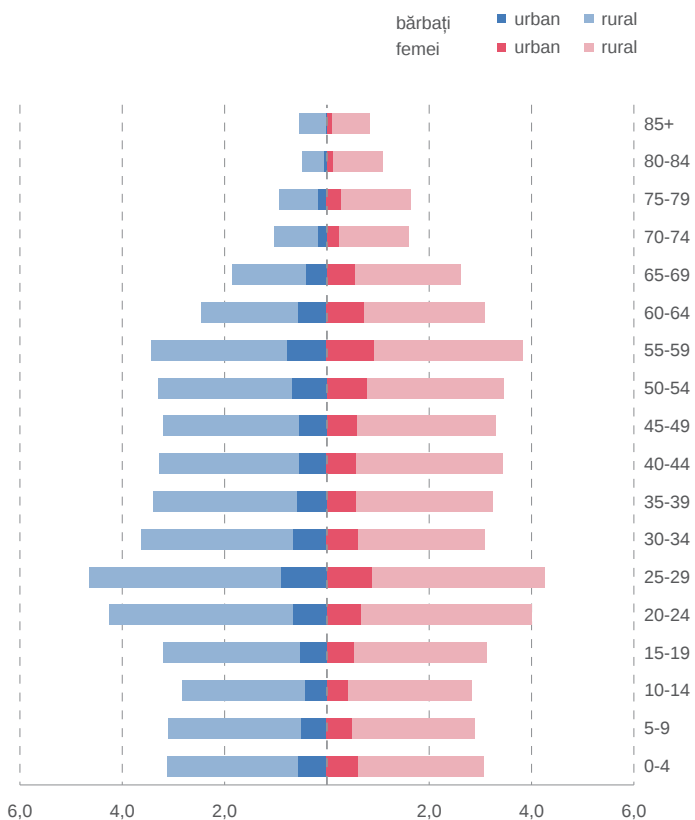
Populația stabilă la începutul anului, mii locuitori

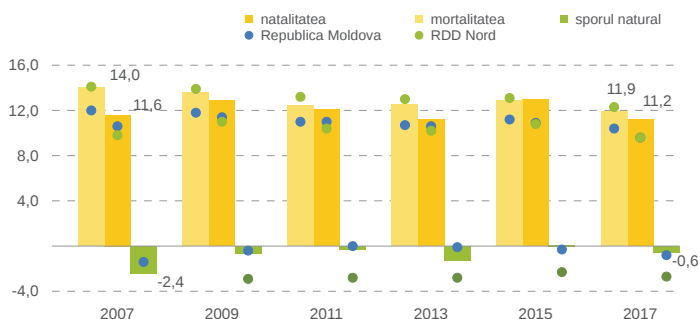
Speranța de viață la naștere, ani

Structura populației pe vârste, sexe și mediul de reședință, % populația totală

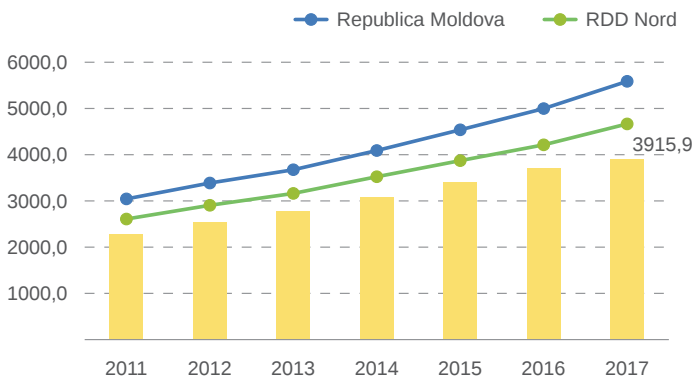
Mișcarea naturală, la 1000 locuitori

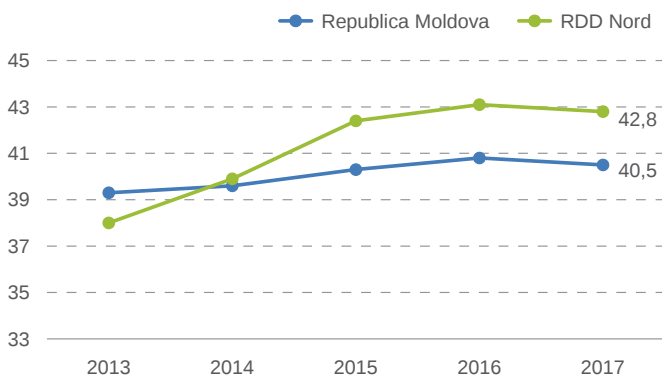
- Populația totală s-a diminuat continuu, în medie cu 295de persoane sau 0,3% anual
- Populația rurală descrește în medie cu 185de persoane sau 0,2% anual
- Raportul dintre bărbați și femei diferă în dependență de vârstă: persoanele de sex feminin cu vârsta până la 17 ani constituie 49,3%, cele cu vârsta de peste 65 de ani – 61,7%
- Ponderea persoanelor cu vârsta de 10-19 ani a scăzut, în perioada analizată, de la 17,4% la 12,0%. Populația cu vârsta între 18 și 64 de ani constituie 65,9%
- Speranța de viață la naștere pentru populația generală a rămas constantă - în jur de 71,5 ani
- Densitatea populației este de 84,7 locuitori/1km², cifră în continuă scădere din anul 2005

ECONOMIA

Câștigul salarial mediu lunar brut, lei

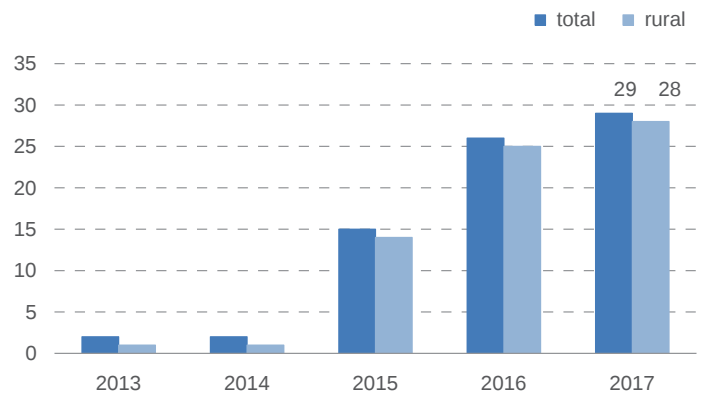
Rata de ocupare în câmpul muncii, %

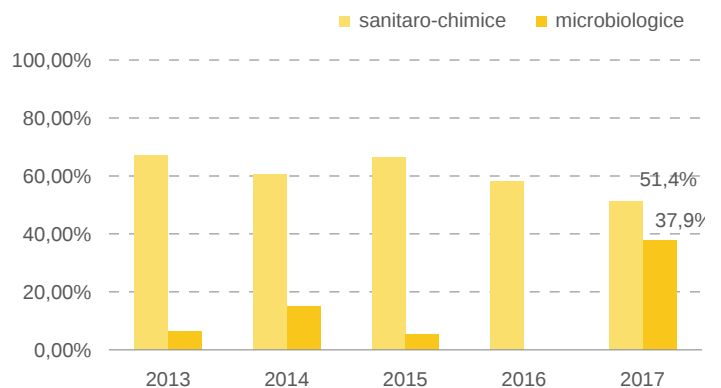
- Suprafața pădurilor – 110661 ha, sursă de lemn de stejar, arțar, salcâm
- Suprafața pășunilor – 18077 ha
- 3903 ha de suprafețe acvatice: iazuri și ape curgătoare. Acestea sunt o bogată sursă de pește: carp, caras, șalău, știucă etc.
- Din cariere amenajate se extrage nisip, lut și pietriș
- Ramurile principale ale economiei sunt agricultura și industria alimentară

MEDIUL DE TRAI

Număr sisteme de alimentare cu apă funcționale

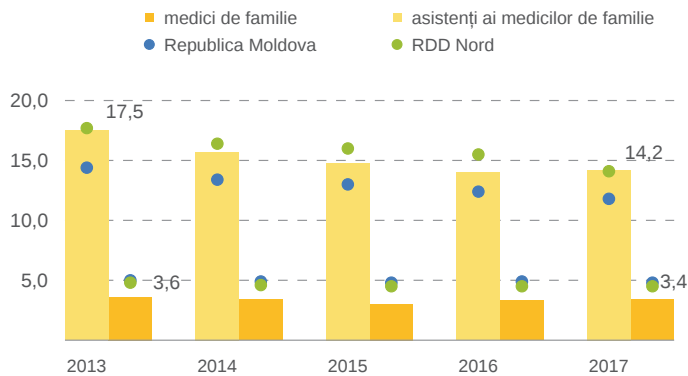
Procentul probelor de apă cu abateri de la normele sanitare

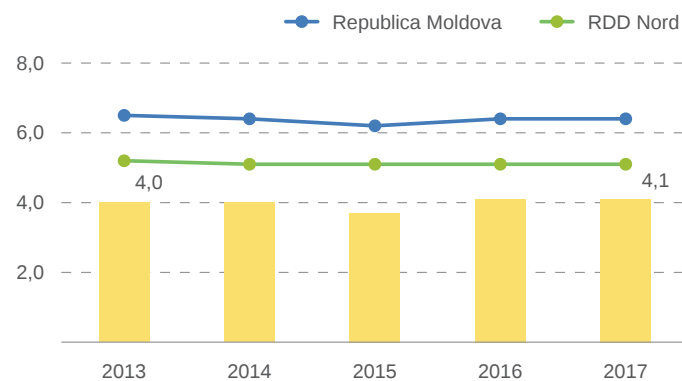
- 17 foraje hidrogeologice de captare a apelor subterane sunt folosite pentru aprovizionarea cu apă potabilă
- Ponderea populației urbane racordate la sistemul de apeduct a fost de 48,6% în anul 2017
- Disponibilitatea aprovizionării centralizate cu apă se va majora odată cu darea în exploatare a apeductului Prut-Fălești, când se vor conecta încă 9 localități
- În raion sunt instalate doar 3 sisteme de canalizare, câte unul în mediul urban și rural. Doar sistemul de canalizare din orașul Fălești este dotat cu stație funcțională de epurare a apelor uzate

SISTEMUL DE OCROTIRE A SĂNĂȚĂȚII

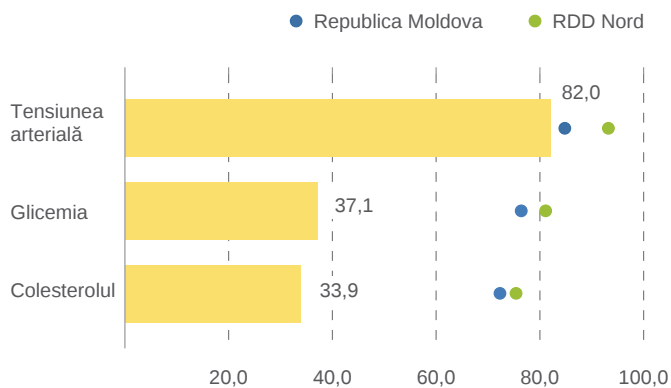
Asigurarea populației cu medici de familie și asistenți ai medicilor de familie, la 10 mii locuitori

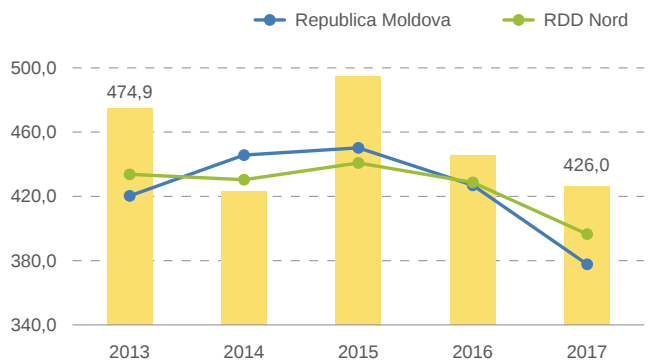
Număr mediu de vizite în an la 1 locuitor, care locuiește în raionul deservit

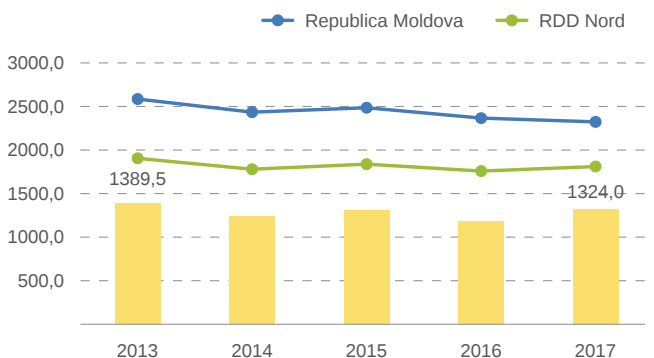
Rata examinare a grupului de risc de către medicii de familie, %

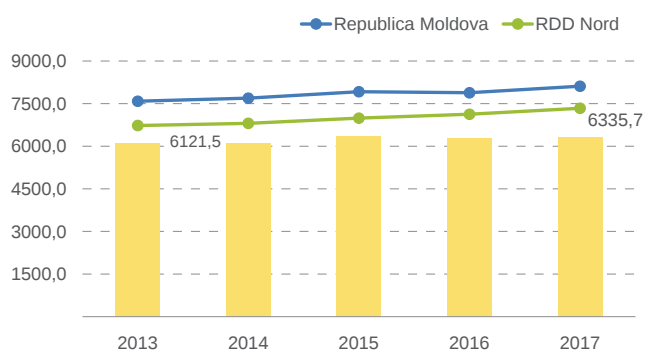
Mortalitatea generală a populației în vârstă aptă de muncă, la 100 mii locuitori

Incidența generală a populației adulte, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

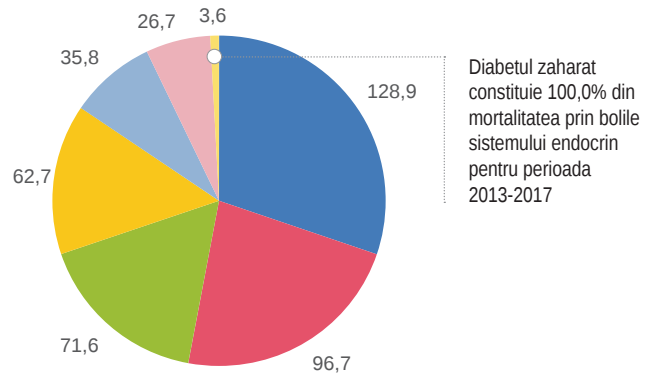
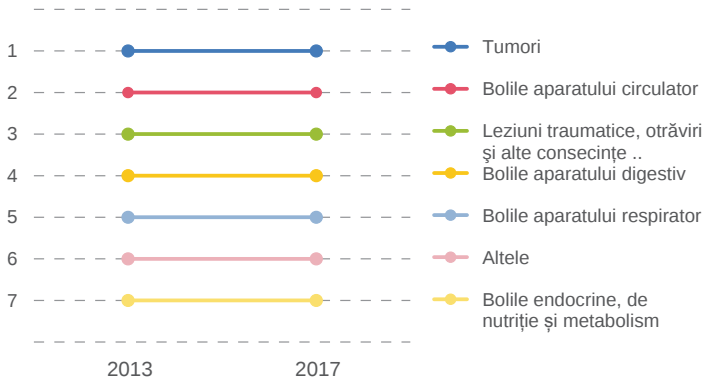

Prevalența generală a populației adulte, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

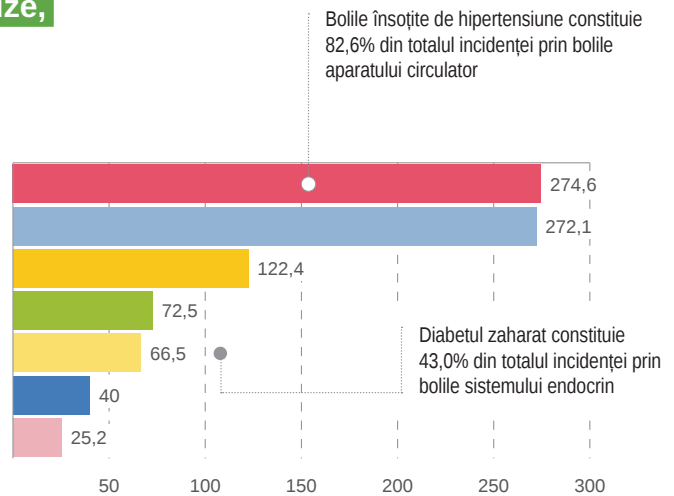
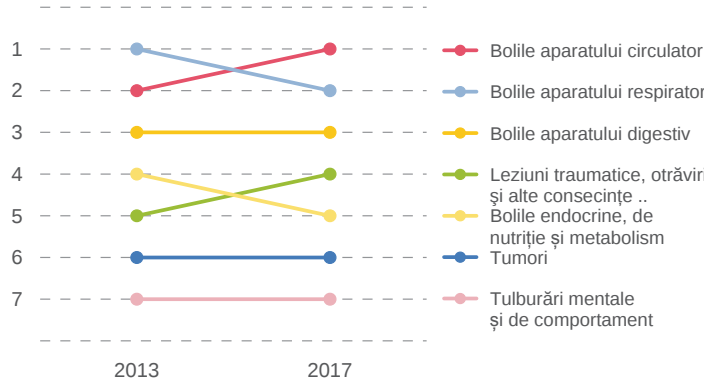

STAREA SĂNĂTĂȚII LA ADULȚI

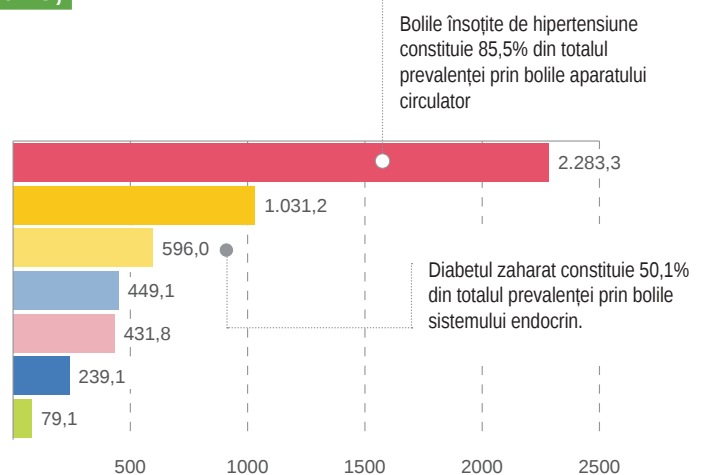
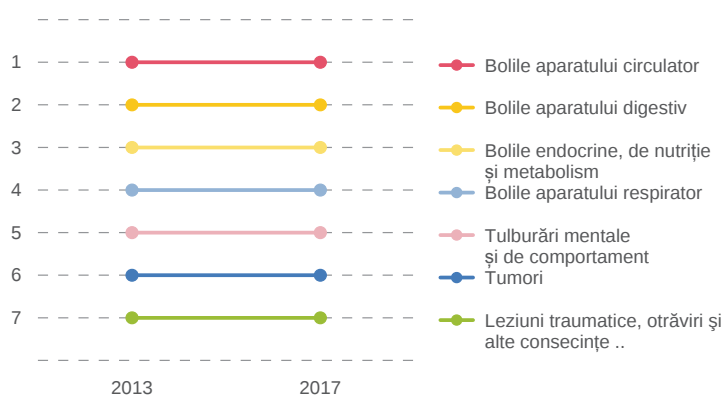
Mortalitatea populației în vârstă aptă de muncă după principalele cauze de deces, la 100 mii locuitori

Incidența populației adulte prin principalele cauze, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

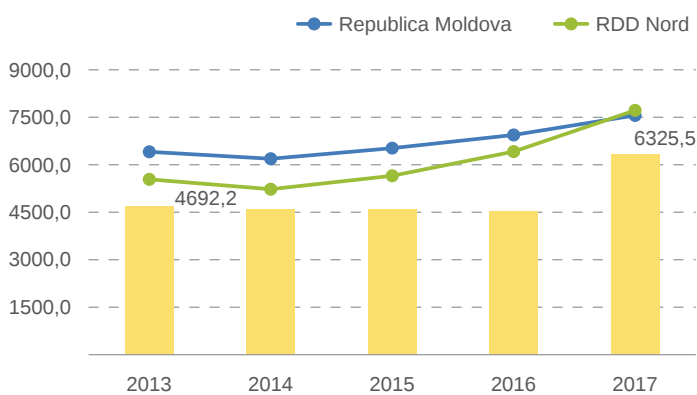

Prevalența populației adulte prin principalele cauze, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

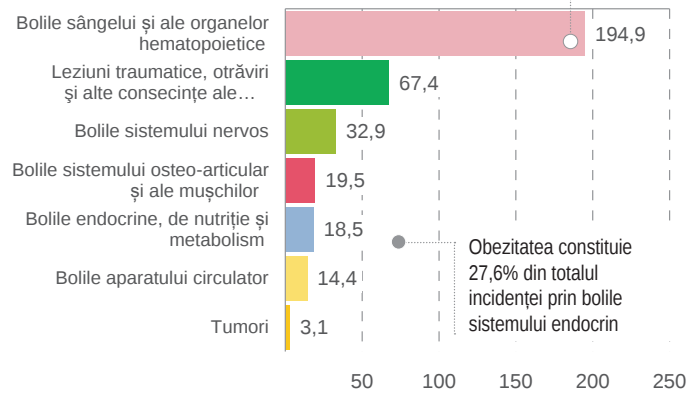

STAREA SĂNĂȚĂII LA COPII

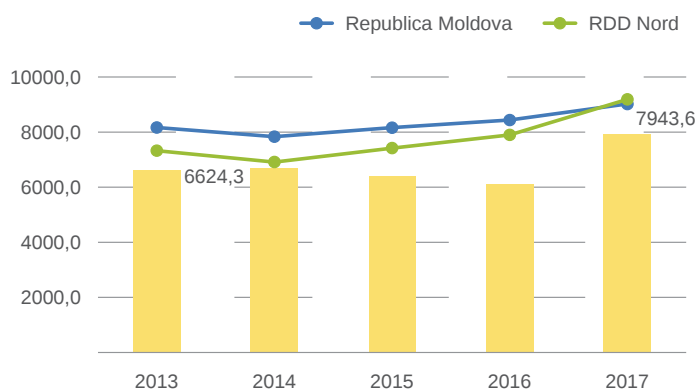
Incidența generală la copii și după principalele cauze, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

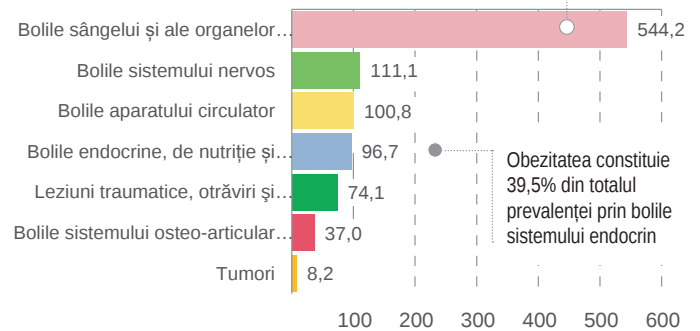
Anemia constituie 96,9% din totalul incidenței prin bolile sângelui și ale organelor hematopoietice

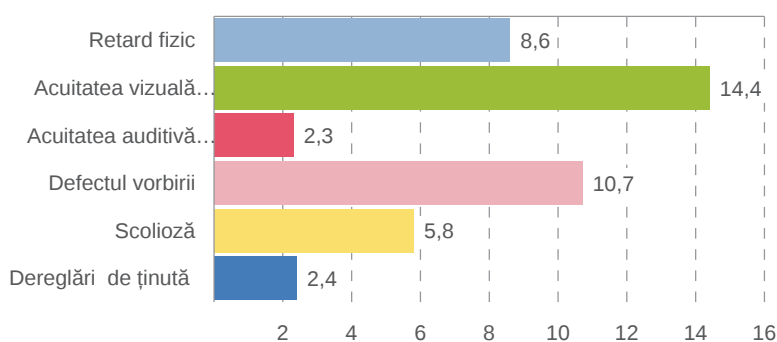
Prevalența generală la copii și după principalele cauze, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

Anemia constituie 65,1% din totalul prevalenței prin bolile sângelui și ale organelor hematopoietice

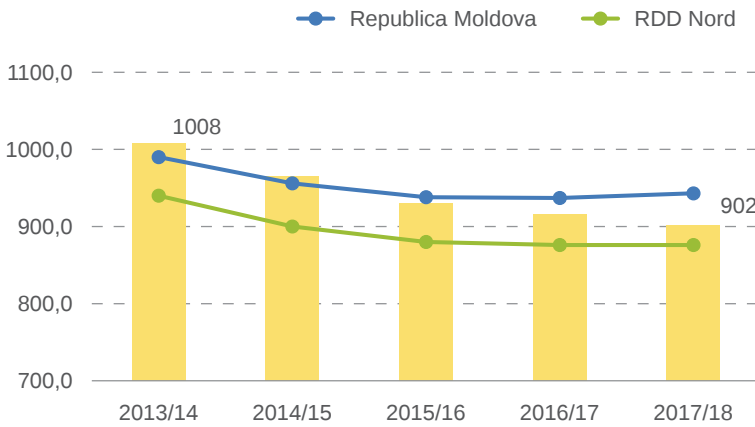
Copii depistați cu probleme de sănătate în urma examinărilor profilactice, la 1000 copii examinați

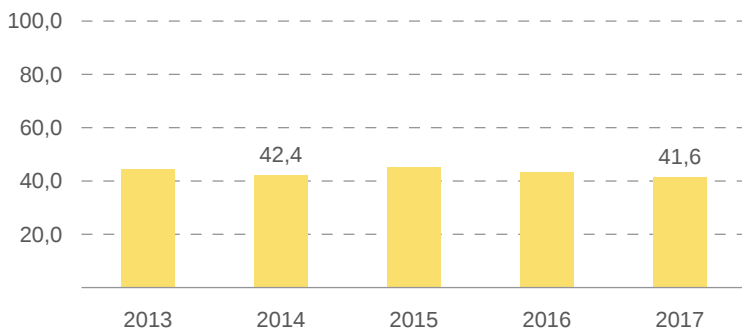
- Incidența și prevalența prin bolile sângelui și ale organelor hematopoietice au scăzut cu 18% și respectiv 7,7% în perioada 2013-2017, însă au rămas cauze principale atât în structura incidenței cât și prevalenței generale prin cauze netransmisibile la copii
- Incidența prin bolile sistemului nervos și sistemului osteo-articular a crescut cu 44,3% și respectiv 45,5% în perioada de 5 ani
- Prevalența prin bolile aparatului circulator și bolile sistemului endocrin a scăzut semnificativ, cu 21,6% și respectiv 16,8%
- Prevalența prin tumori a crescut constant în perioada analizată de la 2,0 la 8,2 cazuri la 10 mii locuitori, ceea ce reprezintă o creștere medie anuală de 62%

MEDIUL SOCIAL AL COPIILOR

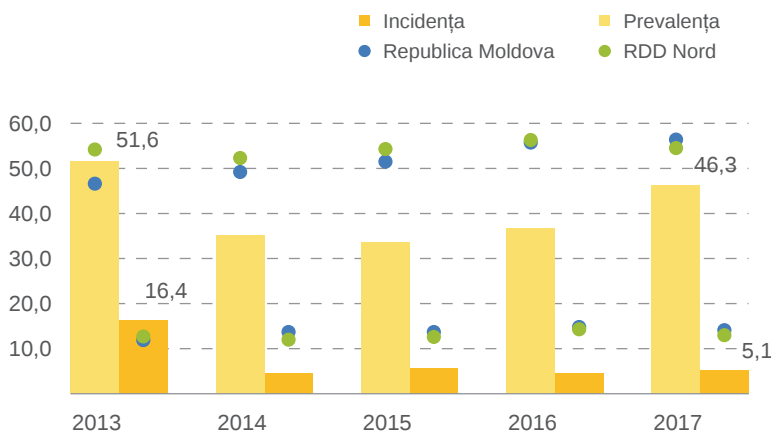
Număr elevi în instituțiile preuniversitare, la 10 mii locuitori

Disponibilitatea prânzului școlar, %

Incidența și prevalența prin obezitate la copii, la 10 mii locuitori de vârstă respectivă

FACTOR DE RISC IMPORTANT: OBEZITATEA

Obezitatea este o provocare nouă pentru sănătatea publică și are consecințe importante asupra principalelor boli cronice: bolile cardiovasculare, diabetul zaharat de tip 2, boli musculo-scheletale, unele forme de cancer. Tendința de creștere a indicatorilor obezității atât la copii, cât și la populația adultă este semnalul de înrăutățire a situației. Din această cauză obezitatea necesită o monitorizare strictă, alături de ceilalți factori majori care determină bolile cronice.

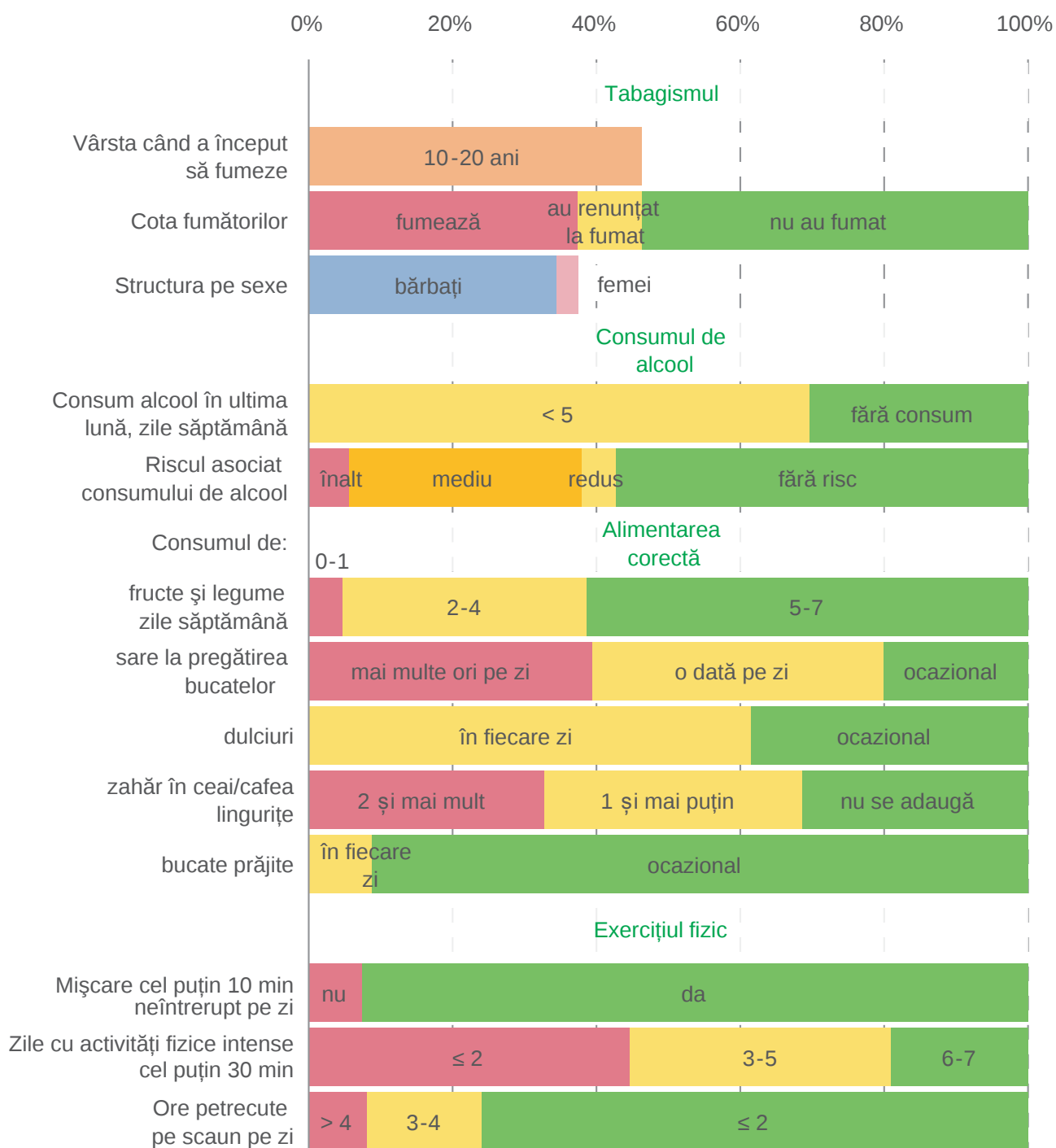
Pe măsura înaintării în vârstă adolescenții adoptă în proporții tot mai mari un stil de viață sedentar, sunt preocupați de jocuri la calculatoare, telefoane, rețele de socializare. O bună parte dintre elevi nu frecventează lecțiile de educație fizică, foarte puțini participă la activitățile sportive extrașcolare.

Incidența generală prin obezitate la copiii din raionul Fălești a fost constantă în perioada 2014-2017, în jurul cifrei de 5 cazuri la 10 mii locuitori de vârstă respectivă și este mult mai joasă decât valorile de referință regionale și republicane.

Prevalența prin obezitate la copii a crescut în medie cu 7,3% anual, atingând în 2017 cifra de 46,3 cazuri la 10 mii locuitori.

- În anul academic 2017/18 activau 35 de instituții de învățământ primar și secundar general, în comparație cu anul 2013/14 când activau 47 asemenea instituții
- Numărul de elevi în învățământul preuniversitar a fost de 8193 (în scădere de la 9267 elevi în 2013), cuprinzând 86.7% din populația-țintă.
- La nivel de raion 41,6% din elevii care frecventează instituțiile preuniversitare (clasele 1-4) beneficiază de prânzul școlar. Elevii primesc cantități insuficiente de produse din carne, pește și lactate, accentul fiind pus pe paste făinoase.
- În ce privește consumul de fructe și legume în instituțiile preșcolare și preuniversitare, normele naturale se îndeplinesc în proporție de 80-85%.

Studiul de evaluare al proiectului „Viață sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile”

În anul 2017 proiectul „Viața sănătoasă” a organizat un studiu pe gospodării în 10 raioane ale Republicii Moldova.

Scopul studiului a fost evaluarea cunoștințelor, atitudinilor și practicilor populației generale cu privire la bolile netransmisibile și s-a axat în mod special pe evaluarea factorilor de risc comportamentali.

RECOMANDĂRI

1. Discutarea profilului de sănătate la ședința Consiliului Teritorial de Sănătate Publică cu informarea autorităților publice locale și serviciilor interesate despre starea de sănătate și evoluția indicatorilor din profilul de sănătate.
2. Elaborarea unui Plan de acțiuni cu implicarea autorităților publice locale și serviciilor desconcentrate și stabilirea unor intervenții specifice de îmbunătățire a stării de sănătate a populației și altor indicatori cu tendință negativă reflectați în Profilul de Sănătate.
3. Actualizarea programelor teritoriale de prevenire și control al bolilor netransmisibile cu includerea resurselor financiare necesare și aprobarea lor la nivel de Consiliu Raional.
4. Organizarea activităților de informare a populației despre starea de sănătate și factorii de risc, precum și realizarea intervențiilor de promovare a sănătății pentru schimbarea comportamentului cu risc sporit pentru bolile netransmisibile cum ar fi consumul de alcool, tutun, alimentația nesănătoasă, inactivitatea fizică.
5. Motivarea autorităților publice locale pentru dezvoltarea sistemelor de aprovizionare centralizată cu apă potabilă și canalizare și infrastructurii localităților pentru crearea condițiilor de practicare a sportului și activității fizice în condiții naturale.

SURSE INFORMAȚII

Majoritatea indicatorilor statistici folosiți fac parte din setul de statistici oficiale, furnizate de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova și Agenția Națională pentru Sănătate Publică, date extrase și validate în aprilie 2019. Metodologia de colectare și menținere a acestor date este descrisă detaliat de către agențiile respective.

Date suplimentare provin de la Consiliile Raionale, Centrele de Sănătate Publică locale, Direcția Învățământ, Tineret și Sport, Direcția Asistență Socială și Protecția Familiei și alte agenții locale.

ECHIPA DE AUTORI

Iurie BOBU – Centrul de Sănătate Publică Bălți, subdiviziunea Fălești, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Rodica ȚIGÎRLAȘ – Centrul de Sănătate Publică Bălți, subdiviziunea Fălești, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Natalia CECAN – Centrul de Sănătate Publică Bălți, subdiviziunea Fălești, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Marina TIMCIUC – Centrul de Sănătate Publică Bălți, subdiviziunea Fălești, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Lealea TIRON – Centrul de Sănătate Publică Bălți, subdiviziunea Fălești, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Ion Șalaru – Direcția Prevenirea și Controlul Bolilor Netransmisibile, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Petru Crudu – Direcția Managementul Datelor în Sănătate, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Constantin Rîmiș - Proiectul "Viața Sănătoasă: Reducerea poverii bolilor netransmisibile"

MULȚUMIRI:

Vladimir TĂBÎRȚĂ – Consiliul Raional Fălești

Aliona SERBULENCO – Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale

Daniela DEMIȘCAN – Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale

Iurie PÎNZARU – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Nicolae FURTUNĂ – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Maria CUMPĂNĂ – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Vasile GUȘTIUC – Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Veaceslav CHIȘLARI – Centrul de Sănătate Publică Bălți, Agenția Națională pentru Sănătate Publică

Nina SCEASTLIVÎI – Centrul de Sănătate Fălești

Iurie OSOIANU – Spitalul Raional Fălești

Silvia MĂTASÎ – Direcția Generală Educație Fălești

Oleg GHERMAN – Inspectoratul de Poliție Fălești

Emilia CIOBANU – Direcția Asistență Socială, Protecție a Familiei și Copilului Fălești

Sergiu CHIRUȚA – Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă Fălești

Laura AABEN – consultant internațional, Estonia

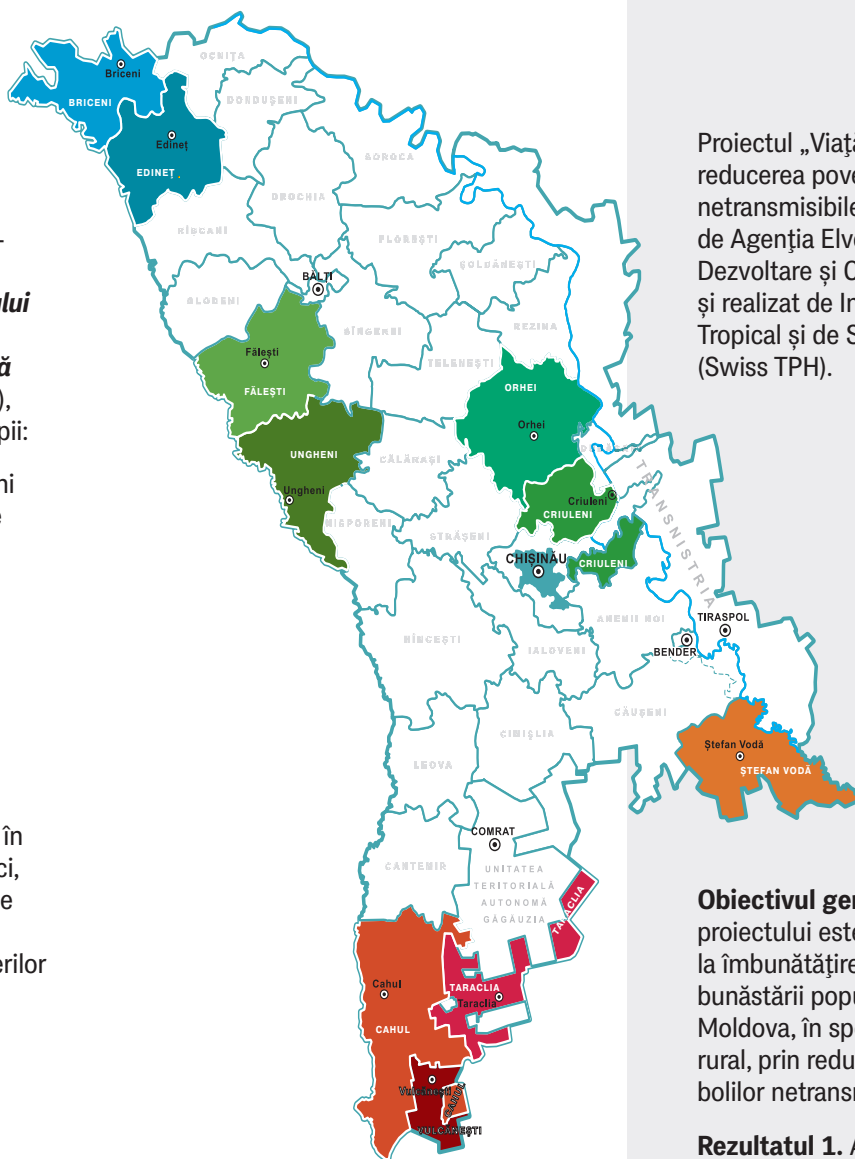
În scopul asigurării unei planificări bazate pe evidențe, proiectul „Viața Sănătoasă” a susținut elaborarea profilurilor de sănătate în 10 raioane-pilot, în conformitate cu **Ghidul național privind elaborarea Profilului de sănătate a populației la nivel de unitate administrativ-teritorială** (Ordinul MS nr. 1363 din 01.12.2014), care s-au axat pe următoarele principii:

- Elaborarea planurilor de Acțiuni în baza Profilurilor de sănătate pentru utilizarea eficientă a resurselor existente.
- Consolidarea colaborării intersectoriale, dar și intrasectorială.
- Dezvoltarea și diseminarea bunelor practici în diferite sectoare.
- Cooperarea între echipele din diferite teritorii administrative în implementarea bunelor practici, proiectelor-pilot și obținerea de resurse suplimentare.
- Motivarea echipelor și partenerilor prin schimbul de informație și experiență.

INSTITUȚII PARTENERE CHEIE:

- Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova
- Agenția Națională pentru Sănătate Publică
- Compania Națională de Asigurări în Sănătate
- Consiliile Raionale de Sănătate Publică
- Universitatea de Medicină și Farmacie “Nicolae Testemițanu”
- Școala de Management în Sănătate Publică
- Colegiul Național de Medicină și Farmacie „Raisa Pacalo”
- Centrul Național pentru Educație Continuă a Asistentelor Medicale
- Autoritățile publice locale și centrale; specialiștii în domeniul sănătății publice și asistență medicală primară; reprezentanți ai societății civile
- Organizația Mondială a Sănătății

Proiectul „Viață Sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile” este finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și realizat de Institutul Elvețian Tropical și de Sănătate Publică (Swiss TPH).

Obiectivul general al proiectului este de a contribui la îmbunătățirea sănătății și bunăstării populației Republicii Moldova, în special în mediul rural, prin reducerea poverii bolilor netransmisibile (BNT).

Rezultatul 1. Autoritățile naționale din domeniul sănătății creează un cadru de politici favorabil pentru managementul descentralizat și integrat al BNT.

Rezultatul 2. Populația din raioanele-țintă are acces la îngrijiri integrate de calitate, inclusiv la servicii extinse pentru BNT.

Rezultatul 3. Populația din raioanele-țintă și-a îmbunătățit comportamentul față de propria sănătate și a redus riscurile legate de BNT.

Ministerul Sănătății,
Muncii și Protecției Sociale
al Republicii Moldova

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC
Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
Швейцарское управление по развитию и сотрудничеству

Swiss TPH

Swiss Tropical and Public Health Institute
Schweizerisches Tropen- und Public Health-Institut
Institut Tropical et de Santé Publique Suisse

Proiect
Viață Sănătoasă
Reducerea poverii bolilor netransmisibile